

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Постанови Верховної Ради України

«Про утворення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань протидії контрабанді та контрафакту»

Обґрунтування необхідності прийняття проекту постанови

За оцінками експертів, наприклад, у 2023 році втрати бюджету від контрабанди та «сірого імпорту» сягали 120–167 млрд грн. Це – стратегічна загроза наповненню державного бюджету та ресурсів національної оборони. Боротьба зі схемами незаконного імпорту підсилює фінансову стабільність і додає кошти на соціальні та оборонні потреби.

Боротьба з контрабандою і контрафактом є одним із пріоритетів адаптації до європейського законодавства. Наприклад, ухвалення в 2023 р. закону про криміналізацію товарної контрабанди було однією з умов надання Україні макрофінансової допомоги ЄС (€1,5 млрд). Єврокомісія схвалила прогрес України у митній сфері та рекомендувала подальше посилення протидії митним правопорушенням, зокрема «криміналізацію контрабанди товарів» та підготовку нового Митного кодексу за стандартами ЄС.

Незаконний товарообіг створює нерівні умови для легальних виробників і імпортерів, руйнує конкуренцію та стимулює розвиток «тіньового» сектора економіки. Боротьба з контрафактом також захищає права власників брендів та споживачів (контрафактні товари часто небезпечні для здоров'я).

Контрабандні схеми можуть бути пов'язані з фінансуванням злочинних мереж, торгівлею зброєю, наркотиками та сприяти обходу санкцій. Особливо небезпечна контрабанда стратегічних товарів і підакцизних продуктів, які можуть йти на підрив обороноздатності чи соціальної стабільності (про це йдеться у наукових дослідженнях).

Тіньовий імпорт щороку позбавляє бюджет десятків мільярдів гривень. Ці кошти могли б йти на зброю, соціальні програми, інфраструктуру.

Легальний бізнес втрачає позиції через тих, хто «заводить» товар поза митом і податками. Громадяни очікують відкритих дій і відповідальності.

Для максимального ефекту пропонується комплексна модель роботи: об'єднати парламентський контроль ТСК із виконавчим механізмом у вигляді міжвідомчого штабу під керівництвом Кабінету Міністрів. Такий штаб (координаційна група) мав би включати представників ключових відомств (Держмитслужби, ДПС, МВС/СБУ, НАБУ, Міненерго тощо) і бізнес-асоціацій. Роль ТСК – виявити проблеми і надати рекомендації, роль штабу – забезпечити їхнє оперативне виконання. Науковці наголошують, що для ефективної боротьби з контрабандою «необхідно скоординувати роботу митних та правоохоронних органів».

У практиці ЄС подібні міжвідомчі формати довели свою ефективність: наприклад, щоденний обмін інформацією між митницею та прикордонниками, спільні рейди та ризик-аналіз. Синергія комісії й штабу сприятиме оперативному реагуванню: комісія інформуватиме штаб про отримані дані, а штаб – про результати перевірок і притягнення до відповідальності.

У воєнний час контрабанда та тіньові схеми не просто завдають шкоди економіці — вони прямо підривають обороноздатність держави.

1. Мета і завдання проекту постанови

Тимчасова слідча комісія Верховної Ради України створюється з метою встановлення фактів та обставин втрат Державного бюджету України, пов'язаних з незаконним переміщенням товарів через митний кордон України та обігом контрафактної продукції, з'ясування причин і умов їх виникнення та підготовку висновків і пропозицій Верховній Раді України.

До основних завдань Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань протидії контрабанді та контрафакту:

- збір інформації, матеріалів, відеоматеріалів та інших доказів, отримання пояснень від Державній фіскальній службі України, Державній податковій службі України і Державній митній службі, установ, організацій, центральних та місцевих органів виконавчої влади тощо, та їх посадових осіб, залучених до здійснення діяльності, яка пов'язана із колом питань, для розгляду яких утворено Тимчасову слідчу комісію.

- ідентифікацію схем незаконного переміщення товарів та обігу контрафактної продукції, у тому числі за товарними групами з найбільшими фіскальними ризиками;

- аналіз законодавства і процедур у сфері митної справи, оподаткування та захисту прав інтелектуальної власності (в частині контрафакту), виявлення прогалин і неузгодженостей;

- підготовку практичних рекомендацій та пропозицій Верховній Раді України, у тому числі законодавчих ініціатив і пропозицій щодо механізмів парламентського контролю;

- залучення до роботи комісії (у встановленому порядку) представників профільних бізнес-асоціацій, експертного середовища та громадських організацій для отримання інформації і аналітики.

- розгляд звернень, що надійшли до Тимчасової слідчої комісії в установленому порядку;

2. Загальна характеристика і основні положення проекту постанови

Проект Постанови передбачає утворення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань протидії контрабанді та контрафакту.

Також проектом визначається: кількісний склад та порядок формування Тимчасової слідчої комісії, її завдання, термін діяльності, строк подання на розгляд Верховної Ради України звіту Тимчасової слідчої комісії. Крім цього, у проекті врегульовуються питання щодо матеріальнотехнічного, інформаційного, організаційного забезпечення роботи Тимчасової слідчої комісії.

3. Стан нормативно-правової бази у сфері правового регулювання

Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання Відносини у даній сфері регулюються Конституцією України, Регламент Верховної Ради України, Закон України «Про статус народного депутата України», Кримінальний кодекс України, Закон України «Про Комітети Верховної Ради України».

Прийняття проекту не потребує внесення змін до законодавства України.

4. Фінансово-економічне обґрунтування

Прийняття проекту не вплине на доходну та/або видаткову частину Державного бюджету України.

5. Запобігання корупції

У проекті відсутні правила і процедури, які можуть містити ризики вчинення корупційних правопорушень.

6. Прогноз результатів соціально-економічних, правових та інших наслідків прийняття проекту

Прийняття цього проекту Постанови дозволить запобігти масштабних втрат Державного бюджету України, пов'язаних з незаконним переміщенням товарів через митний кордон України, контрабандні схеми і контрафактний ринок.

Народний депутат України

Михайло Бондар

